

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Asianumero STM077:0612012

VIITE: Luonnos hallituksen esitykseksi sekä valtioneuvoston asetukseksi

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖSUOJELUN VALVONNASTA JA TYÖPAIKAN TYÖSUOJELUYHTEISTOIMINNASTA ANNETUN LAIN SEKÄ TYÖTURVALLISUUSLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ LUONNOS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TYÖNTEKIJÖIDEN SUOJELEMISEKSI BIOLOGISISTA TEKIJÖISTÄ AIHEUTUVILTA VAAROILTA

Yleistä

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry (jatkossa PAM) lausuu sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä hallituksen esitykseen, jolla valtioneuvoston asetukseksi uudistettaisiin valtioneuvoston päätös työntekijöiden suojelemisesta työhön liittyvältä biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta (1155/1993). Samassa yhteydessä kumottaisiin valtioneuvoston asetus terävien instrumenttien aiheuttamien tapaturmien ehkäisemisestä terveydenhuoltoalalla (31712013). Ehdotus hallituksen esitykseksi on säädöstekninen muutos, jolla valtioneuvoston päätöksessä säädetyt asiat nostettaisiin perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle. Tällöin muutettaisiin työturvallisuuslakia (738/2002) sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia (44/2006).

Altistuminen biologisille tekijöille palveluoloilla

Palvelualojen ammattitehtävissä harvemmin tehdään työtä biologisilla materiaaleilla, vaan altistumiset tapahtuvat tyypillisesti poikkeustilanteissa, joissa esimerkiksi roiskeita tai pistoja tapahtuu yllättäen. Toimiminen yleisölle avoimissa tiloissa, usein lähikontaktissa vieraiden ihmisten kanssa aiheuttaa vähäisen, mutta selkeän riskin altistua ihmisten välittämille biologisille tekijöille. Tehtävissä, joihin liittyy lisäksi väkivallanuhka, riski kasvaa. Asiakaspalvelussa ja yleisölle avoimissa tiloissa kohdataan nykyään huomattavan paljon päihteidenkäyttäjiä ja muuten uhkaavasti käyttäytyviä henkilöitä. Varastoissa ja logistiikkakeskuksissa tavataan mm. homeita ja lääketukuissa käsitellään myös biologisesti riskialttiita aineita.

Kyseessä on direktiivin 2000/54/EU 3. artiklan tarkoittama altistuminen, vaikka varsinaiseen tehtävään ei kuulu työskentely biologisilla tekijöillä tai niiden käyttö.

Neulanpistot ja verialtistukset

Siivoustyössä esiintyvä neulanpistotapaturman riski on saatu hyvällä perehdytyksellä ja ennaltaehkäisyllä tehokkaasti hallintaan. Riski on edelleen olemassa. Siivottaessa kohdataan myös esimerkiksi eritteitä, joiden käsittely muodostaa riskin.

Turvallisuus- ja vartiointityössä biologisen tekijän riskiä aiheuttavat esimerkiksi päihteiden käyttäjien humeruiskut ja mahdolliset ihon läpäisevät vammat kiinniottotilanteissa. Aggressiiviset asiakkaat voivat sylkeä, purra sekä pistää tahallaan teräaseilla, mm. lääkeruiskuilla.

PAM on tyytyväinen siihen, että neulanpistodirektiivi on tarkoitus laajentaa työntekijöiden suojeluun teräviin instrumentteihin liittyviltä vaaroilta myös muille toimialoille kuin terveydenhoitoalalle.

Kosteus- ja homevauriot

Homeille ja muille sisäilmassa esiintyville biologisille tekijöille altistuu kaikilla aloilla yhä useampi työntekijä. Altistuminen on tyypillisesti pitkäkestoista, koska syy-yhteyksien selvittelyt ovat hitaita. Oletettavasti moni työperäinen altistuminen jää tunnistamattakin, kun työntekijä vaihtaa työpaikkaa hakeakseen oireisiin helpotusta. Monella herkistyminen biologiselle tekijälle jää kuitenkin krooniseksi.

Epätyypillisissä työsuhteissa olevien työntekijöiden suojelu

Siivous ja vartiointi ovat ammatteja, joissa työ tehdään huomattavan usein asiakasyrityksissä, työyhteisössä ja tiloissa, jotka eivät ole oman työnantajan hallinnoimia eli ns. yhteisellä työpaikalla tai vuokratyösuhteissa. Merkittävä osa työsuhteista on osa-aikaisia tai määräaikaisia ja työntekijöiden vaihtuvuus on suuri. Terveyden seuranta työterveyshuollon toimesta jää helposti katkonaiseksi palveluntarjoajien vaihtuessa. Myös yhä useamman tarvittaessa työhön kutsuttavan ja 0- tuntisopimuksella olevan katsotaan putoavan käytännössä työterveyshuollon ulottumattomiin.

Vuokratyöntekijöiden altistumisen luettelointi

Luonnos hallituksen esitykseksi toteaa, että työturvallisuuslakia sovelletaan myös vuokratyöhön. Vuokratyöntekijän työterveyshuollon ennaltaehkäisevästä palvelusta vastaa yleensä kuitenkin vuokratyönantajan oma työterveyshuolto. Yhteistyö altisteiden tunnistamisesta ja arvioinnista vastuussa olevan käyttäjäyrityksen työterveyshuollon ja työntekijöitä vuokraavan työnantajan työterveyshuollon välillä ei aina toimi optimaalisella tavalla. Ei ole epätavallista, että työntekijän terveydestä vastaava työterveyshuolto ei saa riittävästi tietoa työpaikalla vallitsevista olosuhteista eikä näin pysty suorittamaan tarpeellista terveyden seuranta. Työperäiset oireet voivat jäädä täysin tunnistamattakin, kun altistavat tekijät eivät ole tiedossa.

PAMin mielestä olisi tärkeää, että laissa veloitettaisiin selkeästi vuokratyön käyttäjäyritys luetteloimaan biologisille tekijöille altistuvat työntekijät.

Yhteinen työpaikka

Monet palvelualojen tukitoimet, kuten siivous, hyllytys, vartiointi jne. teetetään työpaikan ulkoisen työnantajan työntekijöillä ja he altistuvat samoille riskeille kuin pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan omat työntekijät. Työturvallisuuslain mukaan kaikkien työpaikalla toimivien työntekijöiden työn turvallisuudesta ja terveydestä huolehtiminen on pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan tehtävä. Tämän työnantajan järjestämä työterveyshuoltopalvelu on se, joka myös arvioi työpaikan työntekijöiden terveydelliset riskit ja järjestää mahdolliset terveyden seurannat erityistä sairastamisen vaaraa aiheuttavien töiden osalta. Seuranta ei kuitenkaan ulotu toisten työnantajien työntekijöihin.

Työterveyshuoltolaki edellyttää tarvittaessa yhteistyötä yhteisen työpaikan työnantajien työterveyshuollon palveluntuottajien kesken. Työterveyshuoltojen keskinäistä vastuunjakoa ei kuitenkaan määritellä laissa, joten yhteistyö on usein puutteellista tai sitä ei ole lainkaan. Käytännössä tietoa yhden yrityksen vaaroista ja riskeistä ei uskalleta, haluta tai muisteta siirtää toiselle työterveyshuollolle. Lain esityksessä jää tulkinnanvaraiseksi kenen velvollisuus on luetteloita altistuneet työntekijät.

PAM katsoo, että pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan tulisi luetteloita kaikki yhteisellä työpaikalla biologisille tekijöille altistuvat työntekijät.

Altistumisten luettelointi

Direktiivin 2000/54/EU artiklassa 11 säädetään altistuneiden työntekijöiden luetteloinnista. Lain ehdotuksessa noudatetaan artiklan 10 vuoden tai 40 vuoden luettelon säilyttämisvelvollisuutta. PAM on huolissaan siitä, että osa altistumisista jää edellä kuvatuista syistä luetteloimatta. Palvelualojen työsuhteet, varsinkin epätyypilliset työsuhteet, ehtivät usein päättyä ennen kuin altistumisen ja mahdollisten oireiden syy-yhteyttä ehditään kytkeä toisiinsa.

ASA -rekisterin laajentaminen voisi olla kohtuullinen ratkaisu kustannuksiltaan ja hallinnoltaan myös biologisille tekijöille altistuneiden seurantaan. Rekisteri edesauttaisi diagnostiikkaa ja avunsaantia sellaisissa altistumisissa, joiden oireet ilmenevät tai on mahdollista tunnistaa työperäisiksi vasta pitkän ajan kuluttua altistumisen loppumisesta.

PAM katsoo, että työnantajien ylläpitämien luetteloiden sijaan olisi luotettavampaa ja tehokkaampaa rekisteröidä altistuneet työntekijät erilliseen ulkoisen tahon ylläpitämään rekisteriin, kuten esimerkiksi kemiallisille tekijöille altistuneiden ASA -rekisteriin.

PALVELUALOJEN AMMATTILIITTO PAM ry

Jaana Ylitalo
Edunvalvontajohtaja

Lisätietoja:
Erika Kähärä
työympäristöasiantuntija
puh. 040 764 5295
erika.kahara@pam.fi